

Nationell vägledning oljeskadat vilt

Uppdrag Naturvårdsverket NV-05542-24

Jonas Henriksson, IVL

Diskussioner med

- Nils Mårtenson, Gustav Björnstad, Naturvårdsverket
- Jonas Engzell, Miljöförbundet Blekinge
- Måns Hjernquist ordf, Magnus Edelius, Jan Åke Hillarp, KFV
- Kjell Larsson, Linnéuniversitet
- Vanessa Ryan, WWF Finland
- Saskia Sessions-Puplett, Hugo Nijkamp, Sea Alarm, EUROWA
- Oliver de Marcenac, Länsstyrelsen Blekinge
- Fredrik Haas, Lunds universitet
- Mia Bisther, Länsstyrelsen Västra Götaland

Bakgrund

Naturvårdsverket är Sveriges nationella myndighet för jakt- och viltfrågor. Naturvårdsverket verkar för en viltförvaltning där alla viltets värden tas tillvara – för naturupplevelser, besöksnäring, jakt, tillgång till viltkött och för att bevara den biologiska mångfalden.

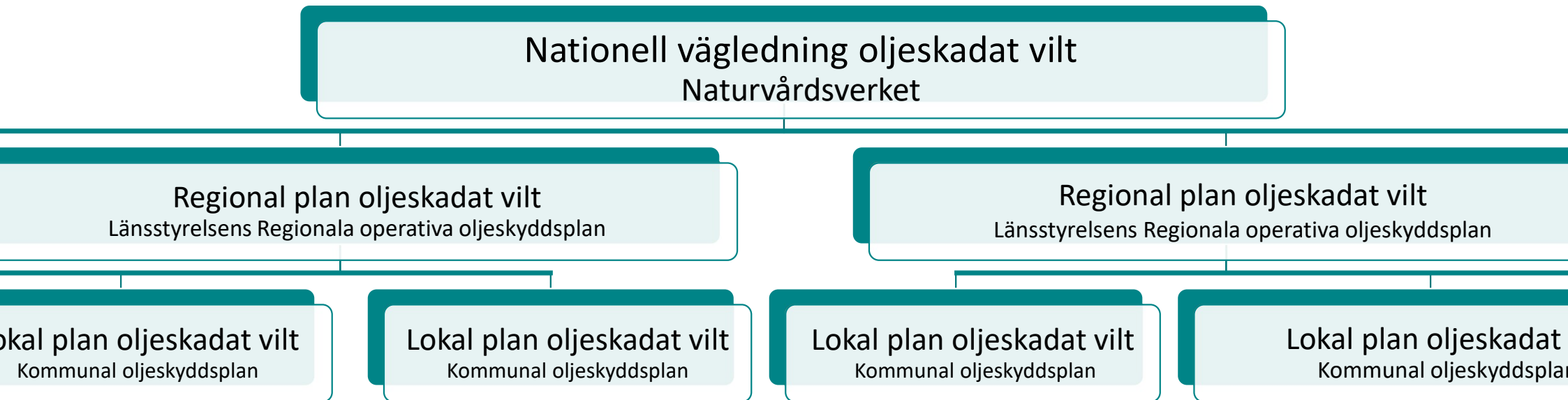
Det har saknats en vägledning kring hur vilt som skadas av oljeutsläpp bör hanteras vilket bland annat länsstyrelser, kommuner och intresseorganisationer efterfrågat.

.

Huvudområden i vägledningen

- Rehabilitering av fåglar och annat vilt
 - Etik och moral
 - Rehabiliteringen i praktiken
 - Avlivning av vilt (eutanasia)
 - När vidtas inte någon åtgärd?
 - Uppföljning
- Hantering av allmänhet och media
- Myndigheter och andra organisationers ansvarsfördelning
- Samordning med övriga räddningsinsatsen
- Samordning av frivilliga
- Samordning av internationell hjälp avseende oljeskadat vilt
- Erfarenheter från Marco Polo, Makassar Highway, Tjörn m fl

Nationell vägledning oljeskadat vilt ger stöd regionalt och lokalt

Varför rehabilitera oljeskadat vilt?

Varför rehabilitera oljeskadat vilt?

Utsläpp av olja och kemikalier till havs påverkar arter och habitat och är ett betydande hot mot den biologiska mångfalden. Utsläpp i känsliga och skyddade områden är särskilt skadliga. Rehabilitering av oljeskadade fåglar och annat vilt har erfarenhetsmässigt däremot sällan någon stor roll för det generella bevarandet av biologisk mångfald eller för att upprätthålla livskraftiga populationer.

Riktade insatser där rehabilitering styrs mot ett mindre antal särskilt skyddsvärda eller hotade arter kan dock ha betydelse för just dessa arters populationsutveckling.

Sett utifrån de drabbade individernas perspektiv är rehabilitering en fråga om liv eller död. Detta gäller för alla arter som kan drabbas av utsläpp. Rehabilitering styrs mot de individer, oavsett art och artens hotstatus, som har störst möjlighet att överleva.

Rehabilitering av oljeskadat vilt kan även ses som en värderingsfråga. Att rädda enskilda fåglar och vilt som påverkas av människors misstag, till exempel av ett oljeutsläpp, kan ses som ett sätt att ta ansvar för, eller minska effekterna av, de handlingar som vi utsätter vår omgivning för.

Prioriteringar rehabilitering

- Högsta prioritet är att se till att olja inte hotar vilt och skyddade områden
- Rehabilitering prioriteras särskilt för hotade eller skyddsvärda arter och de individer som har störst chans att överleva
- Prioritera tidigt infångande för rehabilitering av oljeskadat vilt vilket ger större möjlighet till överlevnad
- Prioritera rehabilitering av fåglar med mycket olja då de har högre chans att överleva än fåglar med lite olja; lättare att fånga, mindre olja invärtes
- Generellt gäller att om djuret bedöms kunna överleva och om djuret efter sanering kan återutsättas inom rimlig tid kan rehabilitering bli aktuell, annars bör djuret avlivas av djurskyddsskäl.

Hur själva rehabiliteringen går till i praktiken

Regional oljeskyddsplan för Västra
Götalands län 2020

RESPONSE

Report on wildlife response
activities and preparedness
by the HELCOM Expert Group
on Wildlife Response
(EG Wildlife) 2021-2022

Baltic Marine Environment
Protection Commission

2023

Response to spills

OILED WILDLIFE RESPONSE PROTOCOLS
IN THE CENTRAL BALTIC SEA

ivl
SVENSKA
MILJÖINSTITUTET

Hur själva rehabiliteringen går till i praktiken

Länsstyrelsens regionala oljeskyddsplan bör redogöra för vilka kriterier som gäller för att starta en rehabilitering

Ledningsstaben för händelsen bör tidigt ta beslut om att starta infångade och rehabilitering av oljeskadat vilt.

Godkända organisationer, som t ex KfV, ansvarar för rehabiliteringen. KfV har vedertagna och övade åtgärdsprotokoll för hur rehabilitering ska gå till

Det finns idag inga nationella register över godkända/certifierade personer
Ledningsstaben, genom t ex kommunekolog, meddelar utförare om att starta

Länsstyrelsen har tillsynsansvar att regler hur oljeskadat vilt ska hanteras följs, länsstyrelsen behöver dock inte vara på plats hela tiden vid rehabiliteringen

Hur själva rehabiliteringen går till i praktiken

KfV-S RIKSFÖRBUND

Hantering av oljeskadat vilt
KfV Riks Oljejour **070-225 32 91**

Måns Hjertqvist
KfV Riksförbunds ansvarig hantering oljeskadat vilt

Jourhavande
Åtgärd

När larmet går:

1. Notera vem som ringer och anteckna telefonnummer för möjligheten till återkoppling.
2. Var har oljeutsläppet skett, hur mycket olja beräknas läcka ut. Fråga gärna en gång för mycket så att inga missförstånd uppstår.
3. Vart beräknas oljan driva, var finns risken för påslag på land
4. Om kustbevakningen ringer begär om möjligt att få en "Seatrack", det är deras sätt att kartmässigt beräkna var oljepåslaget kommer att inträffa.
5. Fråga om vilken typ av olja det är.
6. Har någon kustkommun kontaktats, vilken/vilka isåfall.

Kontakta KfV Riks stabs ledning:
Överlämna uppgifterna du har fått reda på.

Part G

Basic Oiled Wildlife Response Manual

Tvätt av oljeskadade fåglar

IVLs Oljejour
Charlotte Lindgren & Jonas Fejes

Hur själva rehabiliteringen går till i praktiken

- Erfarna rehabiliterare tillsammans med kommunekolog/ornitolog fattar beslut om vilka arter som ska prioriteras, t ex specifika fågelarter, säl, utter.
- KFV har utrustning som snabbt kan mobiliseras till en lämplig plats för att starta upp rehabilitering. Inköp av kompletterande utrustning kommer dock behövas under rehabiliteringen. Internationella resurser kan också avropas genom t ex EUROWA.
- Rehabiliteringen av varje individ tar flera veckor, från insamling till frisläpp
- Rehabiliterade djur släpps ut på plats där det inte finns risk för upprepade nedoljning igen
- Avlidna djur samlas för destruktion i särskilda kärl
- När den nationella vägledningen för oljeskadat vilt och regional oljeskyddsplan är godkända och förankrade bör kostnader för rehabilitering kunna ersättas av utsläpparens försäkringsbolag enligt samma modell som för kommunens sanering av oljan.

Avlivning av vilt (eutanasi) under rehabilitering

Foto: Nordens Viltrehabilitering

Avlivning av vilt (eutanasi) under rehabilitering

Avlivning sker för att minska lidandet och när rehabilitering inte anses möjligt. Finns inget måste att rehabilitera
Om rehabiliterare eller veterinär bedömer att djuret inte kommer att kunna återutsättas ska djuret avlivas direkt

Avlivning bör göras av utbildad strandinventerare/ornitolog/kommunekolog/jägare utan att veterinär är närvarande

Avlivning sker med beprövade och etiskt accepterade metoder. Beslut om vilka metoder tas av rehabiliterare i varje enskild händelse

Vissa arter vet vi att de är svåra att rehabiliteras, t ex alfågel, doppingar, lommar varför det oftast är mer humant att avliva dem.

Avlivning av oljade fåglar på vatten bör ske med kulvapen .22LR.

Alla avlivade fåglar ska samlas in centralt i särskilda containers och artas av kompetent person innan destruktion

Det saknas idag metodik för att kunna göra långsiktig vetenskaplig studie av de som drabbas och avlivas

Metodik för uppföljning bör finnas i den regionala oljeskyddsplanen.

Kostnader för avlivning ingår i den totala kostanden för bekämpning och sanering och bör efterkrävas från utsläpparens försäkringsbolag enligt MSBs rutiner för ersättning vid oljeolyckor på statligt vatten

Avlivning av vilt (eutanasi)

Jaktlagen (1987:259) och Jaktförordningen (1987:905)

Jaktlagen ger ramar för skydd av vilt och definierar vad som utgör vilt.

40 c §: Om frilevande vilt anträffas så skadat eller i en sådan belägenhet att det snarast bör avlivas av djurskyddsskäl, får djuret avlivas även om det är fredat eller om avlivningen sker på någon annans mark.

Ett allmänt råd i NFS 2002:20: Enligt Naturvårdsverkets mening krävs inte tillstånd för tillfällig förvaring av vilt upp till 48 timmar. Sådan tillfällig förvaring kan t.ex. komma ifråga för vilt som omhändertagits för vård och rehabilitering, i väntan på kontakt med anläggning som har tillstånd för sådan vård och rehabilitering.

I övrigt finns det inga undantag för fångst av djur som ska rehabiliteras, det är ett juridiskt dilemma

Förslag - Ringmärkning av rehabiliterade fåglar

Förslag - Ringmärkning av rehabiliterade fåglar

- Alla rehabiliterade fåglar ringmärks innan de släpps ut igen
- Det ökar möjligheten till uppföljning
- Krävs tillstånd från Ringmärkningscentralen, NRM (RC) för att få ringar och tillstånd att ringmärka.
- Ringmärkare får enbart lämna ut ringar till medhjälpare som ska ha en medhjälparlicens från RC.
- Lokal rehabiliterare kan få tillstånd av RC om han har en etablerad ringmärkare bakom sig och som ställer upp som garant för hans kunskaper och ringhantering. Ringmärkaren administrera sina medhjälpare

Hantering av allmänhet och media

Söderhamnskuriren, 26 oktober 2023

Hantering av allmänhet och media

- Information om insatser för oljeskadat vilt koordineras med den centrala informationshanteringen för hela oljesaneringsinsatsen. Både media och allmänheten får därmed samstämmiga uppdateringar om situationen.
- Allmänheten spelar en viktig roll genom att rapportera fynd av oljeskadade djur, men det är viktigt att de uppmanas att inte själva försöka rädda eller hantera djuren. Detta är både för deras egen säkerhet och för djurens välfärd.
- Oljeskadade fåglar kan ganska fort dyka upp många mil från det oljedrabbade området. Informera därför grannkommuner och angränsade län om hur och vart vilt ska transporteras för t ex tvätt.

Myndigheter och andra organisationers ansvarsfördelning vid rehabilitering

Naturvårdsverket: Nationell Vägledning oljeskadat vilt – strategisk, nationell policy

Länsstyrelserna: Regionala operativa planer för oljeskadat vilt baserat på Nationell vägledning. Beslutar om vem som är ansvarig och om förhållningsregler. Ansvarig för tillsyn av rehabilitering. Leder stora kommunövergripande operationer

Polisen: Bör avlysa hela det oljade området eftersom oljan oftast är skadlig för människor.

Kommunerna: Lokala operativa planer oljeskadat vilt, utför arbete följande Länsstyrelsens beslut, leder lokala operationer.

KFV: Genomför rehabilitering, tar beslut om avlivning eller rehabilitering.

Blå Stjärnan: hjälper till med tvätt, men rehabiliterar inte, har inga tillstånd för detta

Allmänheten: Följer instruktioner och rapporterar iakttagelser

Samordning av vilt med räddningsinsatsen

- Rädda liv och stoppa/begränsa utsläpp är alltid högsta prioritet
- Viltfrågan bör vara representerad i ledningsgruppen från start, t ex genom kommunekolog
- För lyckad insats oljeskadat vilt bör fokus ligga på viltet redan första dygnet.
- Bör finnas en utbildat person på varje länsstyrelse som tar initiala beslut om vilka övergripande strategier som ska tillämpas vid oljepåslaget; t ex vilka arter fokus ska vara på.
- Myndigheterna beslutar om KfV får vara med, men vad som tvättas, , rehabiliteras och frisläpps har rehabiliteraren som djurhållare ansvar för
- Kommunekologen bör vara med från början, har nätverk och lokalkännedom annars den lokala ornitologiska föreningen

Samordning av frivilliga

Katastrofhjälp Fågel och Vilt (KFV) och Blå Stjärnan

- KFV och Blå Stjärnan utbildar kontinuerligt sina medlemmar och andra frivilliga i hur man hanterar oljeskadat vilt på ett säkert och effektivt sätt, t ex tvättledare och tvättare
- KFV erbjuder även stöd till myndigheter genom att tillhandahålla personal och resurser vid större räddningsinsatser
- KFV riks har tillstånd att hålla djur över 48 h i fasta anläggningar
- KFV har två mobila enheter. De är packade på släp och kan transporteras var som helst i landet för att där bygga upp en akut anläggning

Samordning av internationell hjälp avseende oljeskadat vilt

När vidtas ingen åtgärd

Ingen åtgärd vidtas när infångandet/rehabiliteringen eller avlivandet inte kan ske på säkert sätt. Till exempel:

- Vid extrem väderlek
- Otillgängliga områden
- När människors liv och hälsa riskeras
- Om avlivning eller infångande och rehabilitering förhindrar eller försvårar den övriga räddningsinsatsen

Erfarenheter från Marco Polo 2023-24

Helsingborgs Dagblad, 1 nov 2024

SVT Nyheter, 10 nov 2023

Helsingborgs Dagblad, 1 nov 2023

- En av de främsta lärdomarna från olyckan är hur snabbt ett oljeutsläpp kan påverka vilt i det drabbade området.
- Det viktigaste som vi tar med oss från oljeskadat vilt:
 - Det måste finnas övade planer och samarbetsavtal på plats för att snabbt kunna mobilisera både personal, frivilligorganisationer, volontärer och rätt materiel
 - Ansvarig viltrehabiliterare bör finnas med i ledningsgruppen från start
 - Om vädret tillåter ska skyddslänsor snabbt läggas ut för att hindra olja att nå skyddsvärda fågelområden
 - En snabb och välorganiserad insats är avgörande för att rädda oljeskadat vilt. Insamling och rehabilitering måste därför övas regelbundet